

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

O‘QUVCHILARNING KASBIY SIFATLARINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK ASOSLARI

Salamov Abdurasul Axmadovich

Jizzax davlat pedagogika universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya

Mazkur tezisda o‘quvchilarning kasbiy sifatlarini shakllantirishning psixologik-pedagogik asoslari yoritilgan. Zamonaviy mehnat bozori sharoitida mutaxassisning nafaqat kasbiy bilimga, balki mas’uliyatlilik, tashabbuskorlik, kommunikativlik va mustaqil fikrlash kabi sifatlarga ega bo‘lishi zarurligi ilmiy jihatdan asoslangan. Shuningdek, kasbiy sifatlarni shakllantirish jarayoniga ta’sir etuvchi psixologik va pedagogik omillar, mavjud muammolar hamda innovatsion pedagogik texnologiyalarning ahamiyati tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: kasbiy sifat, psixologik omillar, pedagogik yondashuv, motivatsiya, kommunikativlik, innovatsion texnologiyalar, kasbiy tayyorgarlik.

Bugungi kunda jamiyat taraqqiyotining jadallashuvi, iqtisodiyotning modernizatsiyalashuvi hamda ishlab chiqarish texnologiyalarining rivojlanishi professional ta’lim tizimi oldiga yangi vazifalarni qo‘ymoqda. Ayniqsa, mehnat bozorida raqobatning kuchayishi mutaxassislardan nafaqat kasbiy bilim va ko‘nikmalarni, balki rivojlangan shaxsiy hamda kasbiy sifatlarni ham talab etmoqda.

Shu sababli kasbiy ta’lim tizimida o‘quvchilarning kasbiy sifatlarini shakllantirish masalasi dolzarb pedagogik va psixologik muammolardan biriga aylanmoqda.

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Pedagogik manbalarda kasbiy sifatlar shaxsning kasbiy faoliyatni samarali tashkil etishga xizmat qiluvchi individual-psixologik va ijtimoiy xususiyatlari sifatida talqin qilinadi. N.A.Muslimov kasbiy ta'lim samaradorligi o'quvchilarda kasbiy faoliyatga oid sifatlarning shakllanganlik darajasi bilan bog'liq ekanligini ta'kidlaydi [3]. E.F.Zeer kasbiy moslashuvchanlikni professional ta'limning muhim omili sifatida baholaydi [5].

Biroq amaliyot tahlillari ayrim professional ta'lim muassasalarida o'quvchilarning kasbiy sifatlarini shakllantirish jarayoni ko'proq nazariy tayyorgarlik bilan cheklanib qolayotganligini ko'rsatmoqda. Natijada o'quvchilarning kasbiy faoliyatga moslashuvi, mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalari va kommunikativligi yetarli darajada shakllanmayapti.

Mazkur tezisning maqsadi o'quvchilarning kasbiy sifatlarini shakllantirishning psixologik-pedagogik asoslarini tahlil qilish hamda mazkur jarayonni samarali tashkil etishga xizmat qiluvchi pedagogik yondashuvlarni yoritishdan iborat.

Kasbiy sifatlar tushunchasi pedagogika va psixologiya fanlarida turlicha talqin qilinadi. Umumiy jihatdan kasbiy sifatlar shaxsning muayyan kasbiy faoliyatni samarali bajarishga xizmat qiluvchi psixologik, axloqiy va ijtimoiy xususiyatlari majmui hisoblanadi. Kasbiy sifatlar tarkibiga mas'uliyatlilik, kommunikativlik, mustaqil fikrlash, tashabbuskorlik va kasbiy moslashuvchanlik kabi sifatlar kiradi.

Mazkur sifatlar o'quvchilarning kasbiy faoliyatga tayyorligini belgilash bilan birga, ularning kelajakdagi professional muvaffaqiyatiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Psixologik nuqtai nazardan kasbiy sifatlar shaxsning motivatsiyasi, qiziqishi va ichki ehtiyojlari bilan bog'liq holda shakllanadi. Pedagogik jihatdan esa ta'lim muhiti, pedagogik yondashuv va o'qitish metodlari mazkur sifatlarning rivojlanishiga ta'sir etadi.

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Kasbiy sifatlarni shakllantirish jarayonida psixologik omillar muhim o‘rin egallaydi. Chunki o‘quvchining kasbiy faoliyatga munosabati va kasbni o‘zlashtirishga bo‘lgan intilishi, avvalo, uning psixologik tayyorgarligi bilan belgilanadi.

Psixologik tadqiqotlarda motivatsiya shaxs faoliyatining asosiy harakatlantiruvchi omili sifatida talqin qilinadi. O‘quvchilarda kasbga nisbatan ichki ehtiyoj va qiziqish shakllangan taqdirdagina ularning kasbiy faolligi ortadi. Shu bilan birga, kommunikativlik, emotsional barqarorlik, refleksiya va stressga chidamlilik kabi omillar ham kasbiy sifatlarning shakllanishiga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi.

Pedagogik kuzatuvlar ayrim o‘quvchilarda kasbiy motivatsiyaning sustligi va mustaqil faoliyatga tayyorlikning pastligini ko‘rsatmoqda. Bu esa o‘quvchilarning kasbiy rivojlanishiga salbiy ta‘sir ko‘rsatmoqda.

Kasbiy sifatlarni shakllantirish samaradorligi pedagogik jarayonning mazmuni, ta‘lim metodlari va motivatsion muhitning qay darajada tashkil etilganligi bilan belgilanadi. Shu sababli professional ta‘lim tizimida shaxsga yo‘naltirilgan pedagogik yondashuvlardan foydalanish muhim hisoblanadi.

Kasbiy sifatlarni shakllantirishda pedagog va o‘quvchi o‘rtasidagi hamkorlik ham muhim pedagogik omillardan biridir. Chunki o‘qituvchining pedagogik mahorati va psixologik yondashuvi o‘quvchilarning kasbiy shakllanishiga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi.

Shuningdek, ta‘lim jarayonida motivatsion muhit yaratish ham muhim ahamiyat kasb etadi. O‘quvchilarda kasbga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirish uchun:

- kasbiy uchrashuvlar;
- mahorat darslari;
- amaliy seminarlar tashkil etilishi maqsadga muvofiqdir.

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Bunday pedagogik faoliyat o'quvchilarning kasbiy mas'uliyati va o'z kasbiga nisbatan qiziqishini oshiradi.

Kasbiy sifatlarni shakllantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalar muhim pedagogik vositalardan biri hisoblanadi. Chunki mazkur texnologiyalar o'quvchilarning faolligini oshirish bilan birga, ularni mustaqil va ijodiy fikrlashga yo'naltiradi.

Case-study, loyiha metodi va muammoli ta'lim texnologiyalari o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish hamda amaliy qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar va virtual simulyatorlardan foydalanish o'quvchilarning real kasbiy muhitga moslashuvchanligini oshiradi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarda o'quvchilarning kasbiy faolligi va mustaqil fikrlash ko'rsatkichlari an'anaviy ta'limga nisbatan yuqoriroq bo'ladi.

Kasbiy ta'lim amaliyotida o'quvchilarning kasbiy sifatlarini shakllantirishga to'sqinlik qilayotgan ayrim muammolar mavjud.

Tahlillar kasbiy ta'lim tizimida o'quvchilarning kasbiy sifatlarini shakllantirishga salbiy ta'sir ko'rsatayotgan ayrim muammolar mavjudligini ko'rsatmoqda. Jumladan, nazariy tayyorgarlikning ustuvorligi, innovatsion pedagogik texnologiyalarning yetarli qo'llanilmasligi hamda ishlab chiqarish bilan integratsiyaning sustligi o'quvchilarning amaliy tayyorgarligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Xulosa qilib aytganda, o'quvchilarning kasbiy sifatlarini shakllantirish professional ta'lim tizimining muhim pedagogik va psixologik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Kasbiy sifatlarni samarali shakllantirish o'quvchilarning psixologik tayyorgarligi, motivatsion muhit va innovatsion pedagogik texnologiyalarning qo'llanilishi bilan chambarchas bog'liq. Shu bois kasbiy

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

ta'lim tizimida amaliy yo'naltirilgan hamda shaxsga yo'naltirilgan pedagogik yondashuvlarni keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF–60-son Farmoni. – Toshkent, 2022.
3. Muslimov N.A. Kasb ta'limi pedagogikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 356 b.
4. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2017. – 224 b.
5. Zeer E.F. Kompetentnostniy podxod v professionalnom obrazovanii. – Moskva: Akademiya, 2018. – 288 s.
6. Ishmuhamedov R.J. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. – 318 b.